

Til Næringskomiteen

Vår dato: 10.10.2019
Deres dato: [Deres dato]
Vår referanse: 7.07.01/GS
Deres referanse:

Høringsinnspill til Statsbudsjettet 2020 fra NHO Mat og Drikke

NHO Mat og Drikke er den største arbeidsgiver- og næringspolitiske organisasjonen for mat-, drikke- og bionæringene i Norge, og er tilsluttet Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). Vi organiserer mer enn 1600 virksomheter med nærmere 37 000 sysselsatte innenfor mat- og drikkeproduksjon, skogbruk og tjenesteyting.

Oppsummering:

- Det er betydelig usikkerhet om sjokolade- og sukkervareavgiften og avgiften på alkoholfrie drikkevarer er forenlige med statsstøttereglene i EØS-avtalen. Dersom det viser seg at avgiftene innebærer ulovlig statsstøtte, kan bedrifter som i god tro har forholdt seg til norske myndigheters forståelse av avgiftsplikten måtte tilbakebetale avgift for produkter som har vært avgiftsfrie. Tilbakebetalingsplikten for ulovlig statsstøtte strekker seg ti år tilbake i tid, såkalt reversering av støtte. Denne usikkerheten er uholdbar for en rekke bedrifter.
- Stortinget må be regjeringen om straks å meddele EFTAs overvåkningsorgan om at man iverksetter et arbeid for å bringe sjokolade- og sukkervareavgiften og avgiften på alkoholfrie drikkevarer i tråd med EØS-avtalens statsstøtteregelverk, herunder vurdere om avgiftene må fjernes og eventuelt erstattes av avgifter med en annen innretning.
- Ressurstilgangen til Mattilsynet må vurderes i en helhetlig sammenheng, også sett i forhold til hvilke frihetsgrader Mattilsynet har for strukturelle og systemiske endringer.
- Ordningene i Innovasjon Norge og Norges forskningsråd som gjelder for mat- og drikkenæringen må forenkles og samordnes.

NFD: Kapittel 1 Konkurranseskraft og verdiskaping

Sjokolade- og sukkervareavgiften og avgiften på alkoholfrie drikkevarer.

Sjokolade- og sukkervareavgiften ble innført i 1922 som en fiskal avgift, og ble sist vesentlig endret i 1998, mens avgiften på alkoholfrie drikkevarer ble innført i 1924 som en fiskal avgift. Denne avgiften ble sist vesentlig endret i 2006. Selv om norske myndigheter de senere år har uttalt at avgiftene også kan ha en viss helse- og ernæringseffekt, finnes det ingen rettskilder for disse påstandene. Avgiftene er av norske myndigheter overfor EFTAs overvåkingsorgan (ESA) beskrevet som fiskalt motiverte.

EØS-avtalens artikkel 61 forbyr statsstøtte som ved å begunstige enkelte foretak eller produksjon av enkelte varer, vrir eller truer med å vri konkurranse og påvirke samhandelen innen EØS. Støttebegrepet tolkes svært vidt. At avgiftsfritak kan utgjøre statsstøtte er sikker rett.

EØS-avtalens statsstøtteregler skiller mellom eksisterende og nye støtteordninger. Eksisterende støtteordninger er bl.a. støtte som har vært i kraft siden før EØS-avtalen ble bindende for Norge. Slike støtteordninger kan videreføres uten særskilt godkjenning. Nye støtteordninger må derimot meldes til ESA og må godkjennes før de kan iverksettes. Det gjelder et iverksettelsesforbud frem til eventuell godkjenning. Begge de nevnte avgiftene er fra før EØS-avtalens ikrafttredelse, og var på dette tidspunkt å anse som eksisterende støtteordninger. Endringer i en eksisterende støtteordning kan innebære ny støtte som må meldes ESA. Det skal lite til før en endring fører til at en ordning går fra å være eksisterende til å utgjøre ny

støtte. Både sjokolade- og sukkervareavgiften og avgiften på alkoholfrie drikkevarer er etter 1994 endret på en måte som gjør at det er betydelig risiko for at ordningene ikke lenger er eksisterende støtte. Økningene av begge avgiftene i statsbudsjettet for 2018 var videre slik at det synes klart at ordningene etter dette uansett ble ny støtte. Avgiftsøkningene som ble gjennomført i statsbudsjettet for 2018 skjedde uten en statsstøtterettslig avklaring. Dersom sjokolade- og sukkervareavgiften først ble ny støtte som følge av avgiftsøkningen, har det for øvrig ingen betydning at denne ble ført tilbake til et prisjustert 2017-nivå i statsbudsjettet for 2019.

For å få nødvendig rettslig sikkerhet klaget NHO Mat og Drikke 13. desember 2017 til ESA om at *avgiftsøkningene* medfører ulovlig statsstøtte. Hval Sjokoladefabrikk ASA klaget videre 18. januar 2018 at *sjokolade- og sukkervareavgiften som sådan* er ulovlig statsstøtte. NHO Mat og Drikke og Hval har siden anmodet ESA om å legge klagen i bero til etter statsbudsjettet for 2020 er vedtatt.

Et enstemmig utvalg foreslo i NOU 2019:8 *Særaggiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer* at de nåværende fiskale avgiftene burde oppheves, selv om utvalget var delt i spørsmålet om behovet for nye avgifter. Utvalget slo uansett enstemmig fast at eventuelle nye avgifter uavhengig av formål, må meldes til ESA for godkjenning før de innføres. Regjeringen omtaler utvalgets innstilling og høringsuttalelsene om denne i Prop. 1 LS (2019-2020) *Skatter, avgifter og toll*, men gir ikke uttrykk for egne vurderinger. Avgiftene foreslås videreført i 2020 med en prisjustering. I lys av den betydelige usikkerheten om lovligheten av avgiftene, som det er vårt inntrykk at ESA har formidlet til regjeringen, fremstår opplegget i statsbudsjettet for 2020 som uforsvarlig for de berørte bedriftene.

LMD: Programområde 15 Landbruk og mat, Programkategori 15.10 Matpolitikk, kap. 4115

I budsjettforslaget fremheves det at Mattilsynet er en sentral offentlig aktør i gjennomføringen av matpolitikken, og er avhengig av et godt omdømme og høy tillit for å lykkes i sitt samfunnsoppdrag. Bedriftene i mat- og drikkenæringen opplever at Mattilsynet mangler nødvendige ressurser, noe som b.la. resulterer i mangelfull veiledning, manglende faglige begrunnelser, ikke enhetlig opptreden, og at nødvendige tjenester, som utskriving av eksportsertifikater, tar lang tid. Mattilsynet må ha de nødvendige ressurser og rutiner for å sikre en god forvaltningspraksis og samtidig ivareta bedriftenes verdiskaping. I tillegg til den konkrete granskningen av tilsynsarbeidet, må ressurstilgangen til Mattilsynet vurderes i sin helhet, også sett i forhold til hvilke frihetsgrader Mattilsynet har for strukturelle og systemiske endringer.

NFD: Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon, LMD programområde 15.20, kap. 1137

Oppstartsbedrifter opplever at det er vanskelig å orientere seg i virkemiddelapparatet. Det er derfor et stort behov for å samordne, forenkle og tilgjengeliggjøre tjenestene fra virkemiddelapparatet og Mattilsynet. Mat- og drikkenæringen har behov for kunnskap om matsikkerhet og hygienekrav, veiledning i bruk av virkemiddelapparatet, tilgang til kapital, og tilgang til markedsanalyser og nettverk. Det er bra at regjeringen nå vil etablere en netttjeneste med oversikt over virkemiddelapparatet. Det må suppleres med hjelp til bedriftene med å kunne benytte seg av tilskuddsordningene, verktøyene, mulighetene, ressursene og nettverket virkemiddelapparatet har til rådighet.

Tilskuddsordningene som gjelder for mat- og drikkenæringen må *samordnes og forenkles*, samtidig som de rettes inn mot å hjelpe gründerbedriftene gjennom oppstartsfasen til lønnsom drift. Innovasjon Norge og Forskningsrådet bør opprette en samordningsenhet - en *fødselshjelp* for bedrifter. Samordningsenheten må kunne hjelpe oppstartsbedriften med behovsdefinering, valg av tiltak, søk i forskningsresultater, søknadsprosess og hjelp til kommersialisering. Mattilsynet bør videre etablere en *gründertjeneste* som hjelper mat- og drikkegründere til å tilfredsstille de formelle kravene til mattrygghet, regelverk, hygiene i etableringsfasen, før forretningsmodellen og produktene kommersialiseres.